

22
D. A. F.
DISSERTATIO ACADEMICA,
De
**INTERPRETA-
TIONE**
JURIS NATURALIS
Quam

*Suffragante Amplissimo Collegio Philosophico
in Regia ad auram Academia*

PRÆSIDE

HENRICO HASSEL,
Eloquent. Prof. Reg. & Ordin.

*Publico honorum examini
Pro GRADU in Philosophia
modeste submittit*

PETRUS ROSBECK

Smolandur.

Die XXVI. Jun. MDCCXXXV.
loco consveto.

ABOÆ, Exc. Joh. Kiämpe, R. Ac. Typ.

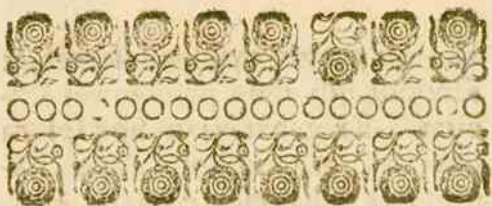
Monfieur, & très cher Ami,
Candidat en Philofophie,

LEs rayons de la tendrefse, qu'il vous
a plut, faire luire sur moi, m'obli-
gent à vous feliciter du fond du cœur,
plutôt que de paroles: c'est pourquoi je
veux en peu de mots, vous souhaiter,
sincerement, la gloire, d'ont Apollon a
coutume, de combler, les Nourissons du
Parnasse, qui est la couronne de l'aubier
dont votre tête sera, en peu de jours, or-
née, la quelle est justement due à vos
grands travaux, & à vos études assidues.
Je fdis avec toute l'estime possible,

Monfieur, & tres cherami,

Votre très reconnoissant disciple &
très humble serviteur, & ami

CARLES AXEL HUGO HAMILTON.

§. I.

Quo minus homo exlex
viveret variæ obsti-
terunt rationes. Re-
quirebat enim dignitas
ejus, qui cæteris omnibus præsta-
bat animalibus, ut vago & incon-
sulto impetu non ageret, sed a-
ctiones suas ex prudenti faculta-
tum sibi concessarum regimine,
ad certam normam componeret;
quippe cum alioquin decor & or-
do vitæ humanæ ne intelligi qui-
dem possit. Insignibus enim &
animi & corporis gaudet dotibus,
quas frustra ipsi a creatore fuisse
datas adparet, ni illis ita ad cer-
tas regulas uteretur, ut gloria
Dei

Dei eo magis exsplendesceret, & amplior ipsi inde proveniret felicitas. Exigebat etiam hoc ipsum pravitas illa insignis, quæ hominibus adhærescere solet. Bruta namq; animantia non nisi certis temporibus ad peculiaria propendent mala, hominum vero multi pluribus vitis, & quidem sine intermissione indulgent. Temere quoque sæpissime rapiuntur in lites & discordias; quod fit ob causas brutis prorsus penitusque ignotas. Qualis ergo futura fuisset hominum vita, si in tanta adfectuum ferocia, ad certam normam suas exigere actiones obligaretur. Hisce accedit etiam, quod longe major in hominibus, quam brutis conspiciatur irgeniorum & inclinationum varietas atque diversitas. Horum enim unum si noris, totam statim speciem te nosse necesse est, aut in-

ter

3
ter homines, quot capita tot sensus, & suum cuique pulcrum. Quid? quod sæpe unus idemque homo sibi non satis constet, cæterum quod altero momento cupivit, ab eodem altero vehementer abhorret. Nec minorem in iisdem inclinationum varietatem ad diversa studia ac instituta cernere licet. Quemadmodum plurima instrumenta musica ingratum ederent sonum, nisi iusta harmonia conspirent, ita tot diversissimæ voluntates, quot in hominibus deprehenduntur, maximam essent parituræ confusione, nisi ad ordinem atque decorem per leges rite componerentur. Addo imbecillitatem, quæ homo reliquis animantibus longe est inferior; quare, cum solus suam sibi parare ac conservare nequeat felicitatem sine aliorum auxilio, cogitur eorum quærere consortium ni pereat. Atque hoc

posito consequitur, necessum esse, ut socialitatis leges probe observet, atque ad earum tenorem vitam omni nisu conformet.

§. II.

Hinc evincitur Leges naturales dari, & quidem propriè sic dictas hoc est, ejus indolis atq; naturæ, ut legum nomē merito tueantur. Duas enim habent partes cuilibet legi perfectæ essentialis, videlicet constitutionem & sanctionem pœnalem. In illa statuitur, quid cuilibet homini sit agendum vel omitendum, in hac autem, quod pœna a lege determinata non facientem necessario sit mansura. Atque hasce partes in axiomatibus moralibus inveniri, neminem, qui mediocrem saltem eorum habet cognitionem, negaturum fore speramus. De priori: nimirum quod agenda & omittenda in lege naturali præscri-

scribantur, nullum prorsus est dubium; sed de posteriori, videlicet sanctione pœnali, quidam dubitant. Cæterum contra illos & ratio & experientia docet, quod mala moralia indivulso nexu sequantur Physica. Nam quum lex hæc præcipue pro scopo ac fine habeat conservationem ac felicitatem naturæ humanæ; quivis eandem transgrediens, facile deprehendit omnia illa, quæ idcirco in suam tendunt destructionem, pœnam esse violatæ legis, quam evitare potuisset, si decretum hoc summum secutus fuisset. Ab altera autem parte, cum hanc legem diligenter ac omni nisu observamus, præmium accipimus, felicitatem illam summam, quam supremus legislator per eandem intenderat. Hisce accedit, quod auctoritatem ab ipso summo Numine habent, qui rigi-
dis-

diffimas aliquando pœnas illarum violatoribus infliget. Tanto itaque majori in pretio hæc lex est habenda, quanto excellentiorem adgnoscat Latorem, qui quin summi imperantis ac legislatoris jura & requisita in summo ac perfectissimo gradu possideat, neminem latere potest.

§. III.

Hic adsertioni minime obstat, quod scripto non sint consignatæ, vel certis verborum formulis conclusæ. Sufficit Leges naturales per rationem adeo evidenter innotescere, ut neminem, animum ad semet ipsum sedulo advertentem fugere queant. Homines enim rationis usu polentes, naturæque humanæ conditionem considerantes, facile generalia juris naturalis præcepta inde eruere possunt, atque propensionem quandam principiis præ-

practiciis assentiendi in se depre-
 hendunt. Unde apud Doctores
 juris Naturalis dictamina audiunt
 rectæ rationis. Ut ulterius nos
 explicemus, inest intellectui no-
 stro ea facultas, ut ex contem-
 platione naturæ humanæ liquido
 conspiciere possit, sibi ad certam
 normam esse vivendum: simul-
 que investigare principium, ex
 quo ejusdem præcepta solide ac
 plane demonstrari queant. Cui
 effato neque ob stare videtur,
 quod in cujuslibet arbitrio non
 sit positum præcepta hæc artifici-
 ole demonstrare: seu quod pluri-
 que eadem difficulter capere que-
 ant vel ex adfuerudine quadam e-
 adem addiscere ac observare sole-
 ant. Nam experientia magistra,
 abunde docetur quod plurimi
 sint artifices, qui varia ad imi-
 tationem aliorum faciunt ope-
 ra, quorum demonstrationem ipsi
 qui-

quidem ignorant, neque tamen
eo minus mathematica nuncupa-
ri possunt inventa, solidissima
ratione subnixa. Hinc itaque li-
quet, unde rectitudo circa eru-
endas Leges Naturales sit metiēda,
seu an dictamen aliquod rectæ,
an pravæ rationis sit. Nimi-
rum rectæ rationis sunt, illa,
quæ cum rerum natura probe
observata conveniunt, & quæ ex
veris & primis principiis per ju-
stam consequentiam eruuntur.
Contra falsæ, quando aut falsa po-
nunt^r principia, aut falsas ex prin-
cipiis veris deducimus conclu-
siones. Fallum quippe oritur ex
errore hominum, notiones natu-
ra coherentes disjurgentium, &
disjunctas conjurgentium. Via
autem ad investigandas Le-
ges naturales vix propior ac com-
modior patet, quam ipsa homi-
nis natura, ejusq; conditio paullo
ad-

adcuratori mentis trutina perpen-
 sa. Ubi quoque ad ea est atten-
 dendum, quæ homini comoda
 atque incommoda adferre va-
 lent. Quum hæc Lex homini sit
 data, tam ad felicitatem ejus pro-
 movendam, quam ad coercen-
 dam malitiam in ipsius damnum
 erupturam, (quod tamen eodem
 recidit) vix feliciter addiscetur,
 quam ubi probe perspicitur, quo
 præsidio, quove freno opus ha-
 beat. Ad prius quod attinet, si-
 ne aliorum opæ atque auxilio esset
 miserrimus. Hinc igitur sociali-
 tas ipsi omni nisu ac studio est
 colenda, sine cujus præcepti ali-
 quali obsequio ne vivere qui-
 dem posset. Posterius autem
 quod concernit, quum pravis
 propensionibus abreptus homo
 sæpe in ea feratur, quæ &
 sibi & aliis sunt noxia, ipsa neces-
 sitas, Leges naturales poenis lan-
 ci-

citas postulabat, quemadmodum ex § præcedenti patet. Imo aulim affirmare, Leges naturales, si quidem recte sint comparatæ, in se continere vel certa juris naturalis capita, vel eorum explanationem, circumstantiis variis accomodatam, quibus infirmitatis humanæ causa sanctio pœnæ civilis tamquam pondus accedit. Unde promulgatio, quæ fit voce vel scripto sæpe tantum est accidentalis.

§ IV.

A St dantur regulæ ejusmodi, quæ primo quidem intuitu videntur sibi invicem esse contrariæ, quod Cicero Lib. I. Cap. X. sic innuit. *Sed incidunt sæpe tempora, cum ei, quæ maxime videntur justo homine digna esse, eoque quem virum bonum dicimus, commutantur, fiuntque contrariæ: ut reddere depositam, promissum facere, quæque per-*
tinent

*nent ad fidem, ea migrare interdum,
& non servare, sit justum. Sed si
penitius rem ipsam inspiciamus,
apparebit nullam hic veram oc-
currere contrarietatem. Quam
ob rem varii casus existere pos-
sunt, ubi promissum implere non
licet. Regulariter quidem vi pa-
cti deponentem inter & deposita-
rium initi, debet depositarius re-
stituere rem depositam suo domi-
no, sed pactum hoc ita oportet
servare, ut ejus impletio, cum al-
terius damno quovis modo non
sit conjuncta. v. g. si quis apud me
rem deposuerit pretiosam, atque
deinde furere incipiat, idemque
in furore ad me accedens rem su-
am repetat, hoc in statu contra
officium non est rem commissam
retinere, donec pristinae restituta
fuerit sanitati. Si enim tum
reddita fuisset, certe illam facile
perdere potuisset, quam tamen*

sal-

servam iam apud me alio tempore
obtinere potest. Atque in e-
iusmodi casibus, non tantum li-
citum est, verum etiam cuilibet
incumbit fidem migrare, ni pe-
tenti detrimentum adferre velit,
quod iustitiæ prorsus repugnat
naturali. Imo etiam contra fi-
dem datam agere licebit. Sup-
ponimus enim probum homi-
nem non velle ex nostro locuple-
tari damno. Igitur promissum
servare & non servare, & depo-
situm restituere & non restitu-
ere, primo quidem intuitu vi-
videntur esse contraria, sed pro
varietate circumstantiarum utrū-
que locum habere potest.

§. V.

Inc ut illa adparens contrari-
Etas eo certius patefcat, o-
pus est circa eiusmodi regulas in-
terpretatione, earum adplicatio-
nem & sensum recte docentes;
quæ quidem non ex signis exter-
nis

nis voluntatem nostram significantibus atque testantibus est petenda, sed ab ipsa re. Ut in proposito exemplo maneamus, si circa promissa & pacta, recta non adhibeatur interpretatio, deprehendimus illa plus damni & detrimenti sapissime impotare ex utilitatis. Et quilibet ita semper se gerere studebit, ut aliorum non minus quam suam promoveat utilitatem. Hinc igitur, quando pactum cum alio est initum, non præsumendum est, eum ita exuisse probitatem, ut si casus quidam emergat, quo pactum illud sit majori detrimento quam commodo, stricte ita interpretari velit pacti leges, ut mihi ex earum tenore magnum aliquod esset tollerandum damnum, præsertim cum casus emergens a neutro nostrum prævideri potuerit, & si potuisset, pactum certe initum non

non fuisset. Alioquin summum
jus summa sæpe evaderet injuria.

§. VI.

Ceterū in præceptis Juris Na-
turalis interpretandis parum
proderunt regulæ, communiter
tradi solitæ; quippe quæ circa in-
terpretationem legum positiva-
rum occupatæ sint, atque illa i-
pla, quæ per signa externa nobis
constant. Sed leges naturales de-
monstrationibus nituntur. Pro-
cedit enim intellectus in ratioci-
nando, donec primum aliquod
principium obtineri queat, ex
quo deinde specialia juris præce-
pta, cuilibet casui apte adplican-
da deducuntur. Quod dum de-
prehendit evidens, ac verum es-
se, simul ad naturam adtendendo
humanam ejusque necessitates,
inde elicit regulas, quæ ad felici-
tatem hominis conservandam
promovendam & quocunque
mo-

modo amplificandam faciant. Verum hæc felici cum successu in effectum vix deducuntur, priusquam varia requisita huc pertinentia sibi habeat perspecta. Igitur mirum non est in quibusdam hominibus maiorem esse perspicaciam interpretandarum legum naturalium, atque ad casus certos applicandarum, in aliis autem minorem. Atque vel hinc facilissimo negotio quis colligere potest, particularia vix præscribi posse axiomata, ad quæ legum naturalium interpretatio rite institui queat; quum ad ipsam experientiam ceu fundamentum quoddam ubique sit attendendum.

§ VII.

Appendicis loco hoc addimus. Origo huius apparentis contrarietatis arcessenda est ex ipsa axiomatum moralium genesi. Hæc non ita nobis sunt connata,

ac si ideæ, quibus constant, & earum combinatio statim animis insitæ essent. Id enim experientia repugnat. Sed ubi intelligunt homines jus Naturale collimare ad felicitatem societatis humanæ, colligunt, quæ ad finem hunc faciunt atque inde generalia exstruunt axiomata. Cum vero ista axiomata omnes casus comprehendere non possint, sed dentur sæpe tot exceptiones, ut illæ alias efficiant regulas, adparens ejusmodi contrarietas existit. Sed quousque axiomata generalia sese extendere queant, ipsa experientia optime docet. Paucissima enim axiomata tot casus comprehendere possunt, licet a sagacissimo fuerint formata, ut nullas patiantur exceptiones. Hinc ipsa praxis & temporum vicissitudo, ex quibus ejuscemodi plerumque oriuntur casus, quomodo appares illa contrarietas tolli possit, optime nos erudient.